α'Εγώ εἰμι
ἡ ὁδὸς
καὶ ἡ ἀλήθεια
καὶ ἡ ζωή»
(Ἰωάν. ιδ' 6).

ΖΩΗ

«Τὰ ῥήματα,
ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν,
πνεῦμά ἐστι
καὶ ζωή ἐστι»
(Ἰωάν. ς' 63).

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΟΡΓΑΝΟΝ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

Ἔτος ΚΕ'. Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Ἀπριλίου—4 Μαΐου 1935 Ἀριθ. 1186—1187

Ἐπὶ τῇ Ἀναστάσει

Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΑΝΕΣΤΗ. ΔΙΑΤΙ ΕΙΣΘΕ ΣΚΥΘΡΩΠΟΙ;

Εἶνε τώρα σκυθρωποὶ καὶ περίλυποι οἱ δύο μαθηταί, οἱ βαδίζοντες πρὸς τοὺς Ἐμμαούς. Ποία ὅμως ἀπότομος μεταστροφὴ θὰ σημειωθῇ εἰς τὸ ἐσωτερικόν των καὶ εἰς τὰ συναισθήματά των μετ' ὀλίγην ὥραν; Ἤδη ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς, καθ' ἣν ὁ ἄγνωστος εἰς αὐτοὺς Κύριος προσετέθη εἰς τὴν συντροφιάν των, τὸ βαρὺ φορτίον, ὅπερ πιέζει τὰς καρδίας των, ἀρχίζει νὰ ἐλαφρώνεται, καὶ γλυκεῖά τις παρηγορία διαχύνεται εἰς τὰς ψυχάς των. Μετ' ὀλίγον θὰ σκιρτοῦν, θὰ ἀγάλλωνται, θὰ πετοῦν.

Τί ἀρά γε θὰ συμβῇ; Θὰ προστεθῇ λοιπὸν νέον τι γεγονός, τὸ ὁποῖον ἀκόμη δὲν ἐσημειώθη καὶ τὸ ὁποῖον θὰ ἀνατρέψῃ ἄρδην τὰς θλιβερὰς συνθήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας εὑρίσκονται οἱ μαθηταί; Ἄ! ὄχι. Νέον γεγονὸς δὲν θὰ συμβῇ. Τὸ γεγονὸς ἤδη ἐσημειώθη πρὸ ἀρκετῶν ὡρῶν. Ἔλαβε χώραν πρωΐ, πολὺ πρωΐ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἡ ὁποία τώρα ἔκλινε πρὸς τὴν ἑσπέραν. Ἐὰν τὸ ἐγνώριζον.... Ὦ! ναί. Ἔχουν ἀκούσει περὶ αὐτοῦ. Ἔχουν πληροφορηθῆ ἀπὸ τοὺς ἐπισκέπτας τοῦ μνήματος, ὅτι ὁ τάφος τοῦ Διδασκάλου ἦτο κενός. Ἔχουν ἀκούσει ἀπὸ τὰς μυροφόρους, ὅτι ἄγγελοι εἰς τὸ μνημεῖον τὰς ἐβεβαίωσαν περὶ τοῦ χαρμοσύνου γεγονότος. Ἀλλὰ θεωροῦν τὸ πρᾶγμα ἀπίθανον καὶ δυσκολεύονται νὰ τὸ πιστεύσουν. Μένουν διὰ τοῦτο βυθισμένοι εἰς τὴν μελαγχολίαν των καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶνε σκυθρωποί. Τὸ γεγονὸς ὑπάρχει. Ἀλλ' αὐτοὶ δὲν τὸ πιστεύουν. Μετ' ὀλίγον θὰ χαροῦν. Ὄχι διότι θὰ σημειωθῇ νέον τι γεγονός, ἀλλὰ διότι αὐτοὶ θὰ πιστεύσουν· θὰ πιστεύσουν εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔγινε καὶ ὑπάρχει καὶ τὸ ὁποῖον πρὸ πολλῶν ἤδη ὡρῶν θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε διασκεδάσει τὴν ἀπελπισίαν των.

Ὦ! ναί, ἀδελφέ μου. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἐπαναλαμβάνεται καθημερινῶς μὲ ὅλους μας. Μὴ λησμονῆς, ὅτι καὶ ἡμεῖς εἴμεθα μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ. Ἔχομεν δὲ ὅλοι τὰς θλιβερὰς ὥρας μας, τὰς στιγμὰς τῆς ἀπογοητεύσεώς μας. Ἐὰν ἐν τούτοις τὰς προσέξωμεν, θὰ ἴδωμεν, ὅτι πολλαὶ ἐξ αὐτῶν, αἱ περισσότεραι, ἴσως αἱ πλεῖσται, διὰ νὰ μὴ εἴπω τὸ σύνολον, ὀφείλονται εἰς τὴν ὀλιγοπιστίαν μας. Καὶ θὰ πεισθῶμεν, ὅτι μένομεν πολλάκις σκυθρωποί, ἐνῷ ἔχομεν λόγους νὰ εἰρηνεύωμεν καὶ νὰ χαίρωμεν. Καὶ θὰ βεβαιωθῶμεν, ὅτι ἡ κυριωτέρα πηγὴ τῶν ἀνησυχιῶν μας καὶ τῶν στενοχωριῶν μας εἶνε ἡ ὀλιγοπιστία μας. Ὁ Σωτήρ, ὁ Λυτρωτής, ὁ Κύριος παρίσταται πολλάκις εἰς τὸ πλευρόν μας. Καὶ δὲν Τὸν βλέπομεν, διότι μᾶς λείπουν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς πίστεως. Οἱ ὀφθαλμοί μας «κρατοῦνται τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν». Βλέπομεν μόνον τὸ ἀδιέξοδον, τὴν στενὴν ἀτραπόν, τὴν ἀκανθόστρωτον ὁδόν. Καὶ ἀνησυχοῦμεν. Καὶ στενοχωρούμεθα. Καὶ πιεζόμεθα. Ἐνῷ ἡ παρουσία τοῦ Σωτῆρος θὰ ἔπρεπε νὰ μᾶς ἡσυχάζῃ καὶ νὰ μᾶς εὐφραίνῃ.

*
* *

Ἀλλ' ἰδού, ὅτι οἱ δύο μαθηταί, ὅσον καὶ ἂν εἶνε στενοχωρημένοι καὶ σκυθρωποί, δὲν παρουσιάζονται σκαιοὶ πρὸς τὸν ὑποτιθέμενον ξένον, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ προσκολληθῇ εἰς τὴν συντροφιάν των. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς τοὺς σώζει.

Ὅταν Ἐκεῖνος τοὺς ἐρωτᾷ, «τίνες οἱ λόγοι οὗτοι, οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες καὶ ἐστε σκυθρωποί;» ἐκεῖνοι δὲν τὸν ἀπωθοῦν. Θὰ εἰμποροῦσαν νὰ τοῦ εἴπουν· «Καὶ τί ἐνδιαφέρεσαι σὺ μὲ τὰς ἰδικάς μας ὑποθέσεις;» Θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ τὸν ἀποφύγουν, ὅπως συμβαίνει πολλάκις μὲ τοὺς τεθλιμμένους, οἱ ὁποῖοι ἀπερροφημένοι ἀπὸ τὸ ἀντικείμενον τῶν θλιβερῶν σκέψεών των, δὲν ἔχουν ὄρεξιν νὰ ὁμιλήσουν μὲ κανένα. Θὰ ἠμποροῦσαν ἀκόμη νὰ ἀπαντήσουν μὲ νευρικότητα καὶ μὲ ἀποτομίαν καὶ νὰ διακόψουν πᾶσαν περαιτέρω συνομιλίαν μὲ τὸν ἄγνωστον αὐτόν. Δὲν συνέβη ὅμως τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτά. Ἡ ἀπάντησις, τὴν ὁποίαν δίδει ὁ Κλεόπας, εἶνε μᾶλλον ἀπάντησις εὐγενής. «Σὺ μόνος παροικεῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις;» (Λουκ. κδ' 18). Ἰδοὺ τί ἀπαντᾷ ὁ Κλεόπας.

Ὁ ξένος παρακολουθῶν ἀπό τινος τοὺς δύο μαθητάς, ἔπρεπε νὰ εἶχεν ἀκούσει τί ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς συνομιλίας των. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ὁ Κλεόπας ἐκδηλώνει τὴν ἀπορίαν του ταύτην. Τόσος θόρυβος εἶχε δημιουργηθῆ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ περὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ πόλις ἔγινεν ἀνάστατος. Καὶ ἡ σκληρὰ ἐκτέλεσις, εἰς τὴν ὁποίαν τόσα σημεῖα ἐξ οὐρανοῦ ἐπηκολούθησαν, δὲν διέφυγε τὴν ἀντίληψιν οὐδενὸς

ἐκ τῶν κατοίκων της. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ εὑρίσκεται κάποιος, ὅστις νὰ μὴ ἔλαβεν εἴδησιν περὶ τῶν δραματικῶν σκηνῶν καὶ ἐπεισοδίων τοῦ τραγικοῦ συμβάντος;

Ἄλλος εἰς τὴν θέσιν τοῦ Κλεόπα θὰ εἰρωνεύετο ἴσως τὸν ἀποροῦντα καὶ διερωτῶντα νὰ μάθῃ ξένον. Πιθανῶς θὰ τοῦ ἔλεγε: Κοιμᾶσαι λοιπὸν ἢ μήπως εἶσαι ἀφῃρημένος;.....

Ὁ Κλεόπας ἐκφράζει βέβαια τὴν ἔκπληξίν του, διότι εὑρίσκει ὅλως ἀπίθανον ὁ ξένος νὰ ἀγνοῇ τὰ τελευταῖα γεγονότα. Ἡ ἀπάντησίς του ὅμως εἶνε μετριοπαθὴς καὶ τὸ ὕφος αὐτῆς οὔτε τι τὸ βίαιον ἀλλ' οὔτε καὶ σαρκασμόν τινα ὑποδηλοῦσι. Τοὐναντίον ἡ ἐπακολουθοῦσα συνέχεια παρουσιάζει τὸν Κλεόπαν εἰς κατάστασιν ψυχικῆς ἠρεμίας καὶ ὑπομονῆς. Διότι ὁ ξένος δὲν ἀναχαιτίζεται ἀπὸ τὴν ὑπὸ μορφὴν καταπληκτικῆς ἀπορίας διδομένην ἀπάντησιν. Καὶ προχωρῶν θέτει μὲ μίαν καὶ μόνην λέξιν νέον ἐρώτημα: «Ποῖα;»

Ἀ! ὁ ἄγνωστος ξένος! Προβαίνει παιδαγωγικῶς. Τὸ μάθημα, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ δώσῃ εἰς τοὺς δύο μαθητάς Του, θέλει νὰ τοὺς ἐντυπωθῇ βαθύτερον. Καὶ ὡς σοφὸς διδάσκαλος ζητῶν νὰ ἀσκήσῃ τοὺς μαθητάς Του καὶ διεγείρων τὸ ἐνδιαφέρον των νὰ προδιαθέσῃ καταλλήλως αὐτούς, προσποιεῖται, ὅτι ἀγνοεῖ, καὶ ὅτι ἔχει ἀνάγκην νὰ πληροφορηθῇ παρὰ τούτων τὰ ὅσα δῆθεν αὐτὸς δὲν γνωρίζει. Τοὺς παρέχει οὕτω καὶ τὴν εὐκαιρίαν νὰ δώσουν εἶδός τι ἐξετάσεων ἐπὶ τῶν ἤδη δεδιδαγμένων καὶ νὰ κάμουν τὸ πρῶτον ἴσως κήρυγμά των περὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ Διδασκάλου.

«Ποῖα;» Ὡσὰν νὰ ἔλεγεν εἰς αὐτούς: Εἴπατέ μου λοιπόν, τί εἰξεύρετε σεῖς περὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ, διὰ τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖτε; Ἐξηγήσατέ μου τὰς ἰδιότητάς Του, τὴν ἀποστολήν Του, τὸ ἔργον Του, τὴν δρᾶσίν Του, τὰ κατὰ τὸν θάνατόν Του....

*
* *

Καὶ ὁ Κλεόπας μετὰ τοῦ συμμαθητοῦ του ἀπαντοῦν. Καὶ εἰς ὀλίγας φράσεις, μόλις εἰς εὐαρίθμους στίχους, εἰς πέντε ἢ ἕξ προτάσεις κατορθώνουν νὰ δώσουν πλήρη ἀφήγησιν περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ περιλάβουν τὸν βίον Του καὶ τὴν ἀποστολήν Του μὲ ἐκφραστικότητα καὶ ζωηρότητα θαυμαστήν. «Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ». Ἰδοὺ ὁ πρῶτος στίχος τῆς ἀπαντήσεως τῶν μαθητῶν. Εἰς αὐτὸν δίδεται σαφὴς περίληψις τοῦ ὅλου βίου τοῦ Κυρίου, χαρακτηρίζουσα τὴν ὅλην δρᾶσίν Του. Καθορίζεται τὸ ὄνομά Του καὶ ἡ πατρίς Του («Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου») καὶ ἡ κυρία ἰδιότης Του ὡς διδασκάλου ἀποσταλέντος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ («ἀνὴρ προφήτης»), τοῦ ὁποίου ἡ διδασκαλία ἦτο θεόπνευστος καὶ ἐπεβεβαιώθη διὰ σημείων («δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ»). Καὶ τὰ σημεῖα ταῦτα δὲν προεκάλεσαν ἁπλῶς τὸν θαυμασμὸν πάντων τῶν ἀνθρώπων, ὅσοι ἐχρημάτισαν θεαταὶ αὐτῶν, ἀλλ' ὠφείλοντο εἰς δύναμιν καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἀναγνωριζομένην ὡς θείαν («ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ»).

Ἀλλ' ἰδού, ὅτι ἡ λαμπρὰ καὶ θριαμβευτικὴ αὐτὴ εἰκὼν συσκιάζεται διὰ μιᾶς. Ὁ ἐπακολουθῶν δεύτερος στίχος παρουσιάζει τὸ σταυρικὸν πάθημα τοῦ Κυρίου, τὸ ὁποῖον ἐπέρχεται ὡς σκληρὰ διάψευσις τῶν ἐξαιρετικῶν προσδοκιῶν καὶ ἐλπίδων, τὰς ὁποίας οἱ μαθηταὶ εἶχαν στηρίξει ἐπὶ τοῦ Διδασκάλου. «Ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρῖμα θανάτου καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν». Μολονότι ἀνεδείχθη θαυμαστὸς μὲν καὶ σεβαστὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀγαπητὸς δὲ εἰς τὸν Θεόν, ὁ μοναδικὸς οὗτος καὶ ἐμπνευσμένος προφήτης, ὁ λόγῳ καὶ ἔργῳ πιστοποιήσας τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ, παρεδόθη ἐν τούτοις ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ εἰς ἀπόφασιν καταδικαστικὴν ὁρίζουσαν τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας καὶ ἐσταυρώθη. Ταῦτα δέ, καθ' ὃν χρόνον «ἡμεῖς ἠλπίζομεν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραήλ». Ἰδοὺ ἡ πικρὰ καὶ σκληρὰ τῶν μεγάλων ἐλπίδων διάψευσις. Ἡμεῖς οἱ μαθηταί Του, οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἀμέσου περιβάλλοντός Του, οἱ ὁποῖοι συνεζήσαμεν μαζύ Του καὶ ἐλάβομεν τὴν εὐκαιρίαν ἐκ τοῦ πλησίον νὰ γνωρίσωμεν καὶ νὰ παρακολουθήσωμεν Αὐτόν, ἐσχηματίσαμεν περὶ Αὐτοῦ τὴν πεποίθησιν, ὅτι δὲν ἦτο ἁπλοῦς τις καὶ συνήθης προφήτης, ἀλλ' ὅτι Αὐτὸς ἔμελλε νὰ λυτρώσῃ τὸν Ἰσραήλ. Ἐπιστεύομεν ἀκραδάντως, ὅτι Αὐτὸς ἦτο ὁ ὑπὸ τῶν προφητῶν προαναγγελθεὶς Λυτρωτής.

Καὶ ἡ πίστις αὐτὴ τῶν μαθητῶν ἐκλονίσθη λοιπόν; Περίεργον! Διότι ἀκριβῶς ἡ αἰτία τοῦ κλονισμοῦ τούτου ἔπρεπε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μία νέα ἐγγύησις βεβαιοῦσα αὐτοὺς εἰς τὴν πρὸς τὸν Λυτρωτὴν πίστιν των. Καὶ ἡ αἰτία τῆς ἀπελπισίας των ἔπρεπε νὰ ἀποτελέσῃ νέον θεμέλιον στηρίζον τὰς ἐλπίδας των. Πῶς ἄλλως θὰ μᾶς ἐλύτρωνεν ἀπὸ τὸν θάνατον, παρὰ μόνον ἐὰν ὑφίστατο αὐτὸς τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ ἀποτίσωμεν ἡμεῖς; Καὶ ποῖον ἄλλο θὰ ἐδίδετο ὡς λύτρον διὰ νὰ ἐξαγορασθῶμεν ἀπὸ τὸν θάνατον παρὰ ἡ πολύτιμος, ἡ ἀτιμήτου ἀξίας ζωή Του;

Ὤ! ἀδελφέ μου! Ἀκριβῶς αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται ἤδη καὶ μὲ ἡμᾶς. Θρηνοῦμεν πολλάκις δι' ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον θὰ ἔπρεπε νὰ χαίρωμεν. Καὶ πρὸ παντὸς παρὰ τὸ χεῖλος νεοσκαφοῦς τάφου καταλαμβανόμεθα ὑπὸ ἀπογνώσεως, νομίζοντες ὅτι ἐκεῖ ὡς ἐπὶ γρανιτώδους βράχου συνετρίβη καὶ ἐναυάγησεν εἰς τὸ διηνεκὲς τὸ ἀσταθὲς ἀκάτιόν μας μεθ' ὅλου τοῦ φορτίου τῶν ἐλπίδων μας. Ἀλλ' ὁ τάφος δὲν θὰ μένῃ διαρκῶς βωβός. Καὶ θὰ ἔλθῃ καιρός, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ θάνατος, ὅστις μᾶς ὡδήγησεν ἐκεῖ, θὰ ἀποδειχθῇ ἀληθινὴ θύρα λυτρώσεως ἀπὸ τῶν δεινῶν καὶ τῶν θλίψεων τῆς σχετεινῆς κοιλάδος, τὴν ὁποίαν ἐν στεναγμοῖς διανύομεν. Ἡ αἰτία τῶν σημερινῶν δακρύων μας θ' ἀποδειχθῇ ἀστείρευτος πηγὴ χαρᾶς. Ναί, χριστιανέ μου· ὁ Λυτρωτής μας

ΑΠΟΛΟΓΗΤΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ

4. Παραποιήσεις τοῦ Haeckel. Ἀλλ' ὁ Haeckel, ὡς εἴπομεν, διετείνετο, ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν ἐμβρύων ὁμοιότης καθίσταται καταπληκτικὴ μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νὰ μὴ διακρίνεται εἰς ποῖα ἐκ τῶν εἰδῶν ἀνήκουσι τὰ ἔμβρυα ταῦτα. Οὕτω ὁ Haeckel ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει (1868) τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ «φυσικὴ ἱστορία τῆς δημιουργίας» παρέθεσε τρὶς ἐν σελίδι 242 τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς εἰκόνα, ἵνα ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ ἔμβρυον τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἐξ ὁλοκλήρου τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ τοῦ κυνὸς καὶ τοῦ πιθήκου. Ὡσαύτως τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς εἰκόνα παραθέτων τρὶς ἐν σελίδι 248 διατείνεται ὅτι τὰ ἔμβρυα τοῦ κυνὸς καὶ τῆς ὄρνιθος καὶ τῆς χελώνης εἶνε ἐξ ὁλοκλήρου ὅμοια καὶ δὲν παρουσιάζουσιν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην διαφοράν. Πλὴν ὅμως κατὰ τοὺς Rutimayer, His, Semper, Hensen, Bischoff, Hamann καὶ Wasmann αἱ εἰκόνες, τὰς ὁποίας εἰς πίστωσιν καὶ βεβαίωσιν τῶν ἰσχυρισμῶν του παραθέτει ὁ Haeckel, εἶνε καθαρῶς ὑποθετικαὶ ἢ ἐλήφθησαν ἐξ ἄλλων συγγραφέων καὶ δὲν παρετέθησαν πιστῶς, ἀλλὰ παραπεποιημέναι[1]. Καθὼς δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ δόκτωρ Brass, ὁ Haeckel παρουσίασεν ἔμβρυον κυνοπιθήκου φέροντος οὐράν, ὡς ἔμβρυον γήβδωνος τοῦ ἀνθρωποειδοῦς, ὅστις δὲν φέρει οὐράν. Ὡσαύτως ἐν εἰκόνι ἐμβρύου, ληφθέντος ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ καθηγητοῦ Σελένκα, παραλείπει ὁ Haeckel μέρος τῆς κοιλίας καὶ μεταβάλλει τὸν τύπον τῆς κεφαλῆς. Ἐν τῷ ἐμβρύῳ νυκτερίδος τοῦ Φὰν Βένεδεν ἀφαιρεῖ μέρος τι τῶν ἐντοσθίων, δίδει σχῆμα κομψότερον εἰς τὴν οὐράν. Ἡ ὑπὸ τοῦ His ἰχνογράφησις ἐμβρύου τοῦ ἀνθρώπου παρεποιήθη, ὥστε νὰ ἀνακαλῇ τὸ τοῦ γήβδωνος κλπ. «Αἱ ἀποκαλύψεις αὗται τοῦ Brass φυσικῶς ἔκαμαν αἴσθησιν. Ὁλόκληρος ὁ γερμανικὸς τύπος ἠσχολήθη μὲ τὸ σκάνδαλον τῶν σημειωθεισῶν παρατηρήσεων καὶ ἰσχυρὸς συνήφθη ἀγών. Ὁ Haeckel προσεπάθησε κατ' ἀρχὰς ν' ἀμυνθῇ διὰ χονδροειδῶν ὕβρεων, ἀπευθυνομένων πρὸς τοὺς ἀντιφρονοῦντας αὐτῷ... Τὸ δημόσιον βεβαρυμένον ἐκ τοιούτων βιαιοτήτων ἐζήτει ἑτέρας ἀποδείξεις. Ὁ Haeckel ἐπέρριψε τότε τὴν εὐθύνην τῶν γενομένων παραποιήσεων εἰς πλάνην τοῦ ἰχνογράφου του. Ἐπὶ τέλους μὴ εὑρίσκων ἄλλην ὑπεκφυγὴν ἠναγκάσθη νὰ ἐξομολογηθῇ καὶ νὰ ἐπιζητήσῃ ἐλαφρυντικὰς περιπτώσεις. Ἐν τῇ Volkszeitung τοῦ Βερολίνου τῆς 29 Δεκεμβρίου 1908 ἐδημοσίευσε δήλωσιν, τῆς ὁποίας ἰδοὺ ἓν ἀπόσπασμα:

«Ἵνα τεθῇ τέρμα εἰς τὴν σφοδρὰν συζήτησιν, ἀρχίζω ἀπὸ μίαν ἐξομολόγησιν μετανοίας. Μικρὸν μέρος ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἐμβρυολογικῶν εἰκόνων, 4—8 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, ἔχουσι παραποιηθῇ ἀληθῶς (μὲ τὴν σημασίαν τοῦ διδάκτορος Brass) ἰδίως ἐκεῖναι ὅλαι, ἐν αἷς αἱ παρατηρήσεις, ἃς διέθετον, ἦσαν ἐλλιπεῖς ἢ λίαν ἀνεπαρκεῖς, ἵνα ἀποτελέσωσιν ἄλυσιν συνεχῆ τῆς ἀναπτύξεως. Εἶνε δέ τις ἠναγκασμένος ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ συμπληρώσῃ τὰ κενὰ δι' ὑποθέσεων».

Ὁ Χαῖκελ διηγεῖται μετὰ ταῦτα πόσας δυσκολίας ἔσχε νὰ ὑπερνικήσῃ, ἵνα ἐκτελέσῃ τὰς παραποιήσεις ταύτας»[2]. Δικαίως ἐντεῦθεν ὁ μὲν Semper ἀρνεῖται εἰς τὸν Haeckel τὸ δικαίωμα νὰ συγκαταλέγηται μεταξὺ τῶν σοβαρῶν ἐρευνητῶν[3]. Ὁ δὲ Wigand προσάπτει εἰς αὐτὸν τὴν βαρεῖαν κατηγορίαν «τῶν ἀνηθίκων μεθόδων»[4]. Ὁ δὲ Pfaff ἀρνεῖται νὰ συζητήσῃ μετ' αὐτοῦ[5].

Καὶ ταῦτα μὲν ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Haeckel καὶ τῶν ἀκολουθούντων αὐτῷ ἐξελικτικῶν ἀνευρισκομένας καὶ ἐπινοουμένας μεταξὺ τῶν ἐμβρύων διαφόρων εἰδῶν καὶ κλάσεων ἀναλογίας καὶ ὁμοιότητας.

5. Ὁμοιότης φαινομενική. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὸν γενετήριον νόμον, ὅστις πράγματι ἰσχύει ἐν τῇ διαπλάσει καὶ διαμορφώσει τῶν ἐμβρύων ἑκάστων, θὰ ἔπρεπε νὰ τονισθῶσιν οἱ λόγοι τοῦ Hertwig, καθ' οὓς «ἕκαστον ζῶον δὲν συντελεῖ εἰ μὴ μόνον τὴν ἰδίαν αὐτοῦ διάπλασιν καὶ διαμόρφωσιν»[6]. Πράγματι, ἐὰν τὰ διάφορα ἔμβρυα παρουσιάζωσιν ὁμοιότητά τινα κατὰ τὴν διάπλασιν αὐτῶν, τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι εἰς πάντα τὰ εἴδη τῆς ζωῆς ἡ γέννησις συντελεῖται ἐκκινούντων πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν εἰς οἱονδήποτε εἶδος ἀνηκόντων νεογεννήτων ἐκ τῆς αὐτῆς ἁπλουστάτης καὶ μονοκυττάρου μορφῆς, τοῦ ὠαρίου, τὸ ὁποῖον ἀρχίζει μετὰ τὴν γονιμοποίησιν νὰ πολλαπλασιάζηται διαιρούμενον καὶ ἀποσχιζόμενον εἰς τρόπον, ὥστε τὸ ἀρχικὸν πρῶτον καὶ μόνον κύτταρον νὰ δώσῃ μετ' ὀλίγον δύο, τέσσαρα, ὀκτὼ καὶ οὕτω καθεξῆς κύτταρα. Τὰ κύτταρα αὐτὰ συναθροίζονται κατὰ διαφόρους ὁμάδας, ἕως οὗ τὸ ἔμβρυον ἀρχίζει νὰ διαφοροποιῆται καὶ ὁλονὲν νὰ προσλαμβάνῃ ἰδίαν μορφήν. Ἐντεῦθεν φυσικὸν εἶνε νὰ παρουσιάζηται ὁμοιότης τις, ἐφ' ὅσον εἰς πάντα τὰ ἔμβρυα ὁ αὐτὸς πολλαπλασιασμὸς τοῦ πρώτου καὶ μόνου κυττάρου ἐπαναλαμβάνεται, ἡ ὁμοιότης ὅμως αὕτη εἶνε ὅλως φαινομενικὴ ὑποκρύπτουσα ἀνομοιότητας βαθυτάτας. Τοῦτο δὲ ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι τὰ συκόμορα δύο θηλαστικῶν ἀνηκόντων εἰς διάφορα εἴδη, ὁσονδήποτε καὶ ἂν φαίνωνται ὅμοια πρὸς ἄλληλα καὶ δυσδιάκριτα τὸ ἓν ἀπὸ τοῦ ἑτέρου, χώροῦσιν ὅμως ἀλανθάστως πρὸς ἀναπαραγωγὴν τῆς μορφῆς τῶν γονέων αὐτῶν. Τοσοῦτον δὲ ἀποκλειστικὴ καὶ ἄσχετος πρὸς οἱονδήποτε ἄλλο εἶδος τυγχάνει ἡ πορεία αὕτη τοῦ γονιμοποιηθέντος ὠαρίου, ὥστε ἐὰν μηχανικόν τι ἢ ἄλλο φυσικὸν ἐμπόδιον ἤθελε παρεμπέσει πρὸς ἐκτροπὴν τοῦ ὠαρίου τούτου ἀπὸ τῆς φυσιολογικῆς πορείας αὐτοῦ, ἐκ τῆς ἐκτροπῆς ταύτης παράγε-

(1) Guibert et Chinchole ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 296. Πρβλ. καὶ Wasmann, La probité scientifique de Haeckel σελ. 8 καὶ ἑξῆς.

(2) Ἴδε ἐν τόμῳ Ζ ἀριθ. 7 τοῦ Πανταίνου Ἀλεξανδρείας πραγματείαν κατὰ μετάφρασιν ἰατροῦ Χαρισιάδου.

(3) Semper, Häckelismus, 1875, σελ. 35.

(4) Wigand, Der Darwinismus 1874. Τόμος III σελ. 272.

(5) Schöpfungsgeschichte ἔκδοσις Β' σελ. 709.

(6) Revue de Philosophie, Octobre 1910, σελ. 400.

πρῶτον ἀπέθανε καὶ ὕστερον ἀνέστη. Μὴ ὀδύρεσαι λοιπόν, ἐπειδὴ ἀποθνήσκομεν καὶ ἡμεῖς. Πρέπει νὰ ἀποθάνωμεν πρῶτον, ἵνα ἔπειτα ἀναστῶμεν. Καὶ ὁ θάνατος, διὰ τὸν ὁποῖον τώρα θρηνοῦμεν, ἐγκρύπτει ὡρισμένως τὴν ἀπολύτρωσιν καὶ τὴν ζωήν, διὰ τὴν ὁποίαν αἰωνίως θὰ χαίρωμεν.

ται τέρας τι, τὸ ὁποῖον δὲν ὁμοιάζει πρὸς ζῶόν τι ἄλλου εἴδους, ἀλλ' εἶνε αὐτὸ τὸ εἶδος τῶν γονέων διεστρεβλωμένον καὶ κεκολωβομένον. Ὁ His(7) ἐξ ἑτέρου ἀπέδειξεν ἤδη, ὅτι ἡ διάπλασις καὶ διαμόρφωσις τῶν σπερμάτων ἀκολουθεῖ διαφόρους τύπους ὄχι μόνον μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάσεων, ὅπως ἐγένετο ἀντιληπτὸν τοῦτο ἀνωτέρω ἐν τῇ κατὰ τοὺς Νικολαΐδην καὶ Δοντᾶν ἐκθέσει τῆς διαπλάσεως τοῦ ὠαρίου, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων γενῶν καὶ εἰδῶν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κλάσεως. Ὡσαύτως ἀπεδείχθη, ὅτι τὰ ἔμβρυα στενῶς συνδεομένων πρὸς ἄλληλα εἰδῶν, λίαν ἐγγὺς εὑρισκομένων, παρουσιάζουσι μεγάλας καὶ ἀπροσδοκήτους διαφορὰς καὶ ἀνομοιότητας, ἐνῷ τοὐναντίον ἄσχετα πρὸς ἄλληλα γένη καὶ εἴδη παρουσιάζουσι τὰς περισσοτέρας ὁμοιότητας(8). Ἀκριβῶς δὲ τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι αἱ ὁμοιότητες αὗται εἶνε ἐπιπόλαιαι ὅλως καὶ φαινομενικαί, οὐχὶ δὲ πραγματικαὶ καὶ συγγενικαί.

6. Διακηρύξεις Von Baër, Milne—Edwards, Perrier. Αὐτὸς ἄλλως τε ὁ Von Baër, τὸν ὁποῖον ὁ Haeckel ἀνεγνώρισεν «ὡς τὸν μεγαλύτερον ὀντογενιστὴν τοῦ αἰῶνός μας καὶ ὡς τὸν πλέον σοβαρὸν διδάσκαλον τῆς ἐπιστήμης τῆς ἐμβρυολογίας»(9), καὶ ἐπὶ τῶν σπουδαιοτάτων ἀνακαλύψεων τοῦ ὁποίου ἐστηρίχθη ὁ Haeckel πρὸς διαπίστωσιν τοῦ γενετηρίου νόμου του, διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς οἰκτρᾶς παρερμηνείας, τὴν ὁποίαν εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν ὑπέστη τὸ ἐπιστημονικόν του ἔργον. Ἰδοὺ αὐτοὶ οἱ λόγοι τοῦ διασήμου ἐπιστήμονος ἐπαγόμενοι ὡς συμπέρασμα τῶν τελευταίων «Σπουδῶν» του, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν Πετρούπολιν τῷ 1876. «Αἴ! πῶς ἡ ἀνάπτυξις ἑνὸς ζώου ἀνωτέρου δύναται νὰ διέρχηται διὰ τῆς σειρᾶς τῶν μορφῶν κλάσεως κατωτέρας; ἐρωτᾷ ὁ Φὸν Βάερ. Πῶς ἓν σπονδυλωτὸν δύναται νὰ προέλθῃ ἀπὸ ἓν ἀρθρόποδον, ἀφοῦ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔχει τὰ κέντρα τοῦ νευρικοῦ του συστήματος εἰς τὴν ὑπογάστριον ἔκτασιν, ἐνῷ τὸ σπονδυλωτὸν ἔχει ταῦτα εἰς τὴν νωτιαίαν χώραν; Λαμβανομένου δὲ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ τοποθέτησις ὅλων τῶν ὀργάνων εἶνε ἐναντία παρὰ τοῖς εἴδεσι τούτοις, ὅτι εἰς τὰ ἀρθρόποδα τὰ ἐντόσθια καὶ ἡ κοιλία κεῖνται ὑπεράνω τῶν κέντρων τοῦ νευρικοῦ των συστήματος, ἐνῷ εἰς τὰ σπονδυλωτὰ εὕρηνται ὑπὸ τὴν σπονδυλικὴν στήλην καὶ ὑπὸ τὸν νωτιαῖον μυελόν, πῶς εἶνε δυνατὸν εἰς ἐκ τῶν ὀργανισμῶν τούτων νὰ μεταβληθῇ εἰς τὸν ἕτερον; Ὡσαύτως δὲν δύναμαι νὰ φαντασθῶ περισσότερον τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ τύπου τῶν μαλακίων»(10).

Πρὸς τῷ Von Baër καὶ ὁ Milne Edwards διεκήρυξε πολλάκις, ὅτι οὐδέποτε ὑπάρχει ταυτότης πλήρης μεταξὺ ζώου τινὸς καὶ ἐμβρύου ἄλλου ζώου εἰς οἱανδήποτε περίοδον τῆς διαπλάσεώς του καὶ ἂν ὑποτεθῇ(11). Πρὸ παντὸς δὲ ὁ ὑπὲρ τῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως σφόδρα κεκηρυγμένος Edmond Perrier δὲν διστάζει παρὰ τὰς προτιμήσεις του νὰ διακηρύξῃ, ὅτι «εἰς οὐδεμίαν φάσιν τῆς διαπλάσεως αὐτοῦ τὸ ἀνθρώπινον ἔμβρυον εἶνε ἀληθὴς ἰχθύς. Ἐπὶ πλέον δὲν εἶνε οὔτε ἑρπετὸν ἢ πτηνὸν εἰς φάσιν τού τινα περισσότερον προκεχωρημένην(12).

Ἀρκετὰ ταῦτα περὶ τοῦ ἐκ τῆς Ἐμβρυολογίας τεκμηρίου.

(7) Unsere Körperform σελ. 190.
(8) Claus, Grundzüge der Zoologie δευτέρα ἔκδοσις σελ. 64. —His, ἔνθ' ἀνωτ.
(9) Παρὰ A. Farges ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 237.
(10) Studien aus d. Gebiet. der Naturwissenschaft τόμ. Β' σελ. 426—429.
(11) Leçons de physiologie τομ. Α' σελ. 82.
(12) La physiologie zoologique avant Darwin σελ. 261.

ΚΥΡΙΑΚΗ 5 ΜΑΪΟΥ

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

(Κυρ. τοῦ Θωμᾶ, Ἰωάν. κ' 19—31)
Βλέπε Καινὴν Διαθήκην, ἔκδοσιν «Ζωῆς», σελ. 344.

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

(Κυρ. τοῦ Θωμᾶ, Πράξ. ε' 12—20)
Βλέπε Καινὴν Διαθήκην, ἔκδοσιν «Ζωῆς», σελ. 363.

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΕΚ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Τὴν ἐνισχύουν οἱ διωγμοί.

Δὲν εἶχον περάσει, παρὰ ὀλίγαι μόνον ἡμέραι, ἀφ' ὅτου ὁ Κύριος ἐσταυρώθη ἐν μέσῳ γενικῆς κατακραυγῆς καὶ ἀποδοκιμασίας. Καὶ ἰδού, ἀμέσως τὰ πράγματα ἀλλάσσουν, ἡ δὲ ἐκκλησία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ κάμνει καταπληκτικὰς κατακτήσεις. Ἔπειτα ἀπὸ ἕνα τόσον τραγικὸν καὶ ἄδοξον τέλος τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, καὶ κατόπιν ἀπὸ τὴν τόσην ἀπογοήτευσιν καὶ δειλίαν τῶν μαθητῶν Του, θὰ ἐπερίμενε κανεὶς νὰ σβύσῃ πλέον ἡ νέα θρησκεία. Καὶ ὅμως! Μέσα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα «προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ Κυρίῳ πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν». Ἐκεῖνοι ποὺ ἐφώναζον πρὸ ὀλίγου «ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν», αὐτοὶ τώρα μετανοοῦν καὶ πιστεύουν. Καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ Κυρίου, ἂν καὶ ἦτο ἀκόμη εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς συστάσεώς της, ὄχι μόνον δὲν ἔπαθε τίποτε ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ Ἱδρυτοῦ της καὶ ἀπὸ τὸν ἄγριον ἐναντίον τῶν Ἀποστόλων διωγμόν, ἀλλὰ καὶ ἐπεκράτησε καὶ ἐξηπλώθη περισσότερον.

Ἂς τὸ σημειώσωμεν λοιπὸν καλὰ καὶ ἂς μὴ δειλιῶμεν πρὸ τῶν διωγμῶν, τοὺς ὁποίους καὶ σήμερον ὑφίσταται ἡ Ἐκκλησία μας. Βλέπετε τί γίνεται εἰς τὴν Ρωσίαν ἀπό τινων ἐτῶν καὶ ποία μανιώδης προσπάθεια καταβάλλεται, διὰ νὰ ἐκλείψῃ τὸ ὄνομα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Παρατηρεῖτε ἐπίσης εἰς ὅλα τὰ μέρη πόσαι ὀργανώσεις ἀντιχριστιανικαὶ καὶ συστήματα ἀθεϊστικὰ ἐργάζονται καὶ πολεμοῦν τὸν Χριστιανισμὸν μὲ τόσα μέσα κρύφια καὶ φανερά. Ἐν τούτοις, ἂς εἴμεθα ἀπολύτως βέβαιοι ὅτι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Κυρίου δὲν πρόκειται νὰ ἀνακόψῃ τὴν πορείαν της καὶ τὰς κατακτήσεις της. Ἐὰν τότε, ποὺ ἦτο νεοσύστατος καὶ εἶχεν ἐλαχίστους ὀπαδούς, ἐνίκησε καὶ ἐκυριάρχησεν ἐν μέσῳ τόσων ἀντιδράσεων καὶ διωγμῶν, πολὺ περισσότερον τώρα. Θὰ ἐξουδετερώνῃ πάντοτε τοὺς ἐχθρούς της, θὰ μεταβάλλῃ καὶ πολλοὺς διώκτας εἰς ὑποστηρικτάς της καὶ θὰ προχωρῇ συνεχῶς πρὸς τὸν θρίαμβον. Διότι εἶνε «ἀλήθεια» καὶ «φῶς», ἀπέναντι τῶν ὁποίων δὲν εἰμποροῦν νὰ ὑπερισχύσουν τὸ ψεῦδος καὶ τὸ σκότος.

Μὲ αὐτὴν τὴν πεποίθησιν πρέπει πάντοτε ν' ἀντιμετωπίζωμεν τοὺς ἐναντίον τῆς πίστεώς μας πολέμους. Μόνον, ἂς

προσπαθῶμεν νὰ γινώμεθα ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ περισσότερον ζηλωταὶ καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν Ἀρχηγὸν τῆς πίστεως, τὸν Σωτῆρα Κύριον, ὅπως ἦσαν οἱ πρῶτοι χριστιανοί, διὰ νὰ εἴμεθα τοιουτοτρόπως γνήσια μέλη τῆς νικηφόρου χριστιανικῆς παρατάξεως.

Τὰ ἁμαρτωλὰ συμφέροντα.

Ἐνῷ τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ καὶ ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἀπὸ τὰς πέριξ πόλεις μὲ πίστιν καὶ ἐνθουσιασμὸν ἔτρεχον πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τοὺς ἄλλους ἀποστόλους, ὁ ἀρχιερεὺς τῶν Ἰουδαίων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐτέθησαν εἰς κίνησιν ἐναντίον τῶν ἀποστόλων καὶ τοὺς ἐφυλάκισαν, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ τοὺς καταδικάσουν καὶ θανατώσουν.

Δὲν εἶνε, βέβαια, ἀνεξήγητον τὸ γεγονός. Ὅλοι αὐτοὶ ποὺ ζητοῦν νὰ πνίξουν τὴν φωνὴν τῶν Ἀποστόλων, κινοῦνται ἀπὸ ἰδιοτελῆ ἐλατήρια. Αὐτοὶ ἀπετέλουν τὸ λεγόμενον «μέγα Συνέδριον» τῶν Ἰουδαίων, πρὸς τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἀποβλέπῃ ὁ λαός, διότι αὐτὸ συνεκέντρωνε τὴν θρησκευτικὴν ἐξουσίαν. Ἐξ ἄλλου, οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς ἀνῆκον εἰς τὴν «αἵρεσιν τῶν Σαδδουκαίων», καθὼς σημειώνει ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, καὶ δὲν ἐπίστευον εἰς ἀθανασίαν ψυχῆς καὶ ἀνάστασιν νεκρῶν. Τώρα λοιπὸν ποὺ κηρύττουν οἱ Ἀπόστολοι ὅτι ὁ Κύριος ἀνεστήθη, τώρα ποὺ ὁ κόσμος ἐγκαταλείπει τοὺς Σαδδουκαίους καὶ τρέχει ὄπισθεν τῶν Ἀποστόλων, αὐτοὶ ἐξανίστανται καὶ ζητοῦν τὴν ἐξόντωσιν αὐτῶν. Ἁπλούστατα, διότι αὐτοὶ ἐξετίθεντο καὶ συνεπῶς ἐβλάπτετο ἡ ἐπιρροή των, ἡ ὑπόληψίς των καὶ αὐτὰ τὰ συμφέροντά των.

Ἀλλὰ μήπως καὶ σήμερον δὲν γίνεται τὸ ἴδιον; Δὲν ὑπάρχουν καὶ σήμερον τόσοι ποὺ δὲν θέλουν νὰ κηρύττεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ μὴ διδάσκεται ἡ ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου, μόνον καὶ μόνον διότι παραβλάπτονται τὰ παράγομα συμφέροντά των; Δυστυχῶς! Ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν συμφέρον νὰ «κοιμᾶται» ὁ λαός, διὰ νὰ τὸν ἐκμεταλλεύωνται περισσότερον, δὲν ἀνέχονται οὔτε τὸ κήρυγμα οὔτε τὴν ἄλλην τῆς Ἐκκλησίας κίνησιν, διότι διαφωτίζονται οἱ ἄνθρωποι καὶ μανθάνουν νὰ μὴ γίνωνται θύματα τῶν ἐπιτηδείων. Ἐκεῖνοι ποὺ ζοῦν βουτηγμένοι εἰς τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν ἀνηθικότητα, συκοφαντοῦν μὲ κάθε τρόπον καὶ καταδιώκουν τὸν ἱεροκήρυκα καὶ τὸν πνευματικὸν τῆς πόλεως, διότι τὸ κήρυγμα καὶ ἡ ἐξομολόγησις διδάσκουν τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν ἁγνότητα. Καὶ γενικῶς, ὅσοι ἔχουν ἰδιοτελῆ ἐλατήρια καὶ ἁμαρτωλὰ συμφέροντα καὶ ἀρχὰς ἀντιθέτους καὶ βίον ἁμαρτωλόν, ὅλοι αὐτοὶ θίγονται ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ δι' αὐτὸ ζητοῦν νὰ φέρουν ἐμπόδια εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας τὸ διδακτικὸν καὶ φωτιστικόν.

Ἡ γνῶσις αὐτὴ μᾶς εἶνε πολὺ χρήσιμος. Διότι μᾶς ἐξηγεῖ τὸ διατί τόσοι, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς «μεγάλους», δὲν θέλουν τὴν θρησκείαν καὶ τὸ Εὐαγγέλιον. Ἀκριβῶς διότι ἀκολουθοῦν ἀντιθέτους ἀρχὰς καὶ βίον ξένον πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὴν ἀρετήν.

Μεταδίδουν ζωήν.

Πόσον χρήσιμος εἶνε ἡ διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου, φαίνεται καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους εἶπε πρὸς τοὺς Ἀποστόλους ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ, ὅταν τοὺς ἔβγαλεν ἀπὸ τὴν φυλακήν. «Πορεύεσθε», εἶπε, «καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης». Καὶ ἦσαν, πράγματι, λόγια νέας ζωῆς τὰ λόγια τῶν Ἀποστόλων. Ἦσαν λόγια ποὺ ἐκάλουν τοὺς ἀνθρώπους εἰς ζωὴν πνευματικήν. Ἦσαν λόγια ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ζωογονήσουν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ καταστήσουν αὐτὰς ἀξίας τῆς αἰωνίου καὶ μακαρίας ζωῆς.

Ναί! ἀγαπητὲ ἀναγνῶστα. Ἐὰν μελετήσῃς καὶ προσέξῃς καὶ θελήσῃς νὰ ἐφαρμόσῃς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου, θὰ ἴδῃς ὅτι νέα ζωὴ θὰ δημιουργηθῇ εἰς τὴν ψυχήν σου. Θὰ γίνῃ μία ἀληθινὴ ἀναγέννησις μέσα σου. Θὰ χυθῇ φῶς ἀληθινὸν εἰς τὸν νοῦν σου· θὰ κάμῃ νέας ἀποφάσεις ἡ καρδία σου· θὰ γίνῃς ἄλλος ἐξ ἄλλου. Καὶ τώρα βέβαια ζῇς. Ἴσως μάλιστα νὰ φαίνεσαι πρὸς στιγμὴν εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν ζωήν σου. Πιθανὸν καὶ οἱ ἄλλοι νὰ σὲ καλοτυχίζουν. Τί τὰ θέλεις ὅμως; Ἐφ' ὅσον ἀγνοεῖς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν καὶ δὲν ἐμπνέεσαι ἀπὸ τὴν ζωογόνον διδασκαλίαν Του, δὲν εἰμπορεῖ νὰ εἶσαι πράγματι εὐτυχής. Αἱ στιγμιαῖαι ἀπολαύσεις παρέρχονται καὶ δημιουργεῖται εἰς τὴν ψυχήν σου κενόν, ἀπογοήτευσις, πικρία. Ἄλλως τε, ἐφ' ὅσον ζῇς μακρὰν τοῦ Χριστοῦ, εἶνε πολὺ φυσικὸν νὰ τυραννοῦν καὶ σὲ τὰ πάθη καὶ τὰ διάφορα εἴδη τῆς ἁμαρτίας, ὅπως τυραννοῦν καὶ τόσους ἄλλους. Εἶνε λοιπὸν ζωὴ αὐτή; —Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου, δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν καὶ τὴν μετὰ θάνατον, τὴν πέραν τοῦ τάφου ζωήν. Αὐτὴν μόνον ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν ἐξασφαλίζει εἰς ἐκείνους ποὺ Τὸν πιστεύουν καὶ πειθαρχοῦν εἰς τὴν διδασκαλίαν Του. Δὲν εἶνε, λοιπόν, κρῖμα νὰ μένωμεν μακρὰν τοῦ Χριστοῦ, ὁ Ὁποῖος μᾶς καλεῖ εἰς μίαν τοιαύτην νέαν ζωήν, ποὺ θὰ μᾶς κάμῃ εὐτυχεῖς καὶ εἰς τὸν παρόντα καὶ εἰς τὸν μέλλοντα κόσμον;

Ὦ Κύριε, Κύριε! Σὺ εἶσαι «ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή». Μακρὰν ἀπὸ Σέ, ἡ μὲν παροῦσα ζωὴ καταντᾷ δυστυχὴς καὶ τρισαθλία, παρ' ὅλας της τὰς ἀπολαύσεις, ἡ δὲ μετὰ θάνατον θὰ εἶνε τιμωρία καὶ κόλασις. Μὴ μᾶς ἀφήσῃς εἰς τὸ σκότος τῆς ἀγνοίας. Φώτισέ μας νὰ Σὲ γνωρίσωμεν καὶ νὰ ἀναζωογονηθῶμεν ἀπὸ τὴν θείαν καὶ σωτηριώδη διδασκαλίαν Σου. Ἀμήν!

ΛΟΓΟΙ ΧΡΥΣΟΙ

ΤΙ ΕΧΑΣΑ, ΛΟΙΠΟΝ;

Ἕνα βράδυ, εὐσεβής τις μοναχὸς ὡμίλει περὶ τῆς ἐπιδράσεως, τὴν ὁποίαν εἰμπορεῖ νὰ ἀσκῇ μέσα εἰς τὴν οἰκογένειαν μία ψυχὴ εὐσεβής, ἀφωσιωμένη, ὑπομονητικὴ πρὸ πάντων.

«Ἐγνώρισα μίαν ἀπὸ τὰς ψυχὰς αὐτάς, μᾶς λέγει ὁ μοναχός, καὶ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτὴν ὁ καλὸς Θεὸς εἶχε στείλει μίαν μεγάλην θλῖψιν.

Ὁ σύζυγός της, ἀνώτερος ἀξιωματικός, ἀνατραφεὶς ἀπὸ μητέρα εὐσεβῆ, εἶχεν ἄλλοτε π ί σ τ ι ν, ἀλλ' ἡ ζωὴ τοῦ στρατοῦ εἶχε ψυχράνει τὸν ζῆλον καὶ τὴν θερμότητα, ποὺ μεταδίδει ἡ θρησκεία. Ἦτο γενναῖος καὶ ἔντιμος, ἀλλ' ἡ ἀ μ φ ι β ο λ ί α, τὴν ὁποίαν δὲν ἐφρόντισε νὰ διώξῃ ἀπὸ τὴν ψυχήν του, ἐξετόπισε τὴν πίστιν καί, μετὰ τὴν ἀμφιβολίαν, ἐπῆλθεν ἡ ψ υ χ ρ ὰ κ α ὶ θ λ ι β ε ρ ὰ ἀ μ φ ι β ο λ ί α, ἡ ὁποία εἶνε εὔσχημος ἐμφάνισις τῆς ἀπιστίας.

Ἐκείνη, ἡ πτωχὴ γυναῖκα, ἀφ' οὗ ἔμεινε κυρία τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ τῆς θυγατρός της εἰς ὅλα τὰ ἔργα τῆς εὐσεβείας, ἔκλαιεν εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς της καὶ προσηύχετο διὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἠγάπα πολὺ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποίου δὲν ἤθελε νὰ χωρισθῇ εἰς τὸν οὐρανόν.

Μίαν ἡμέραν μία νέα θλῖψις ἦλθε νὰ προστεθῇ εἰς τὴν θλῖψίν της· ὁ σύζυγός της τῆς ἀπεκάλυψεν ὅτι ἦτο μέλος κάποιας ἑταιρίας ἀντιχριστιανικῆς. Τῆς τὸ εἶπεν ὡς ἕνα πρᾶγμα πολὺ ἁπλοῦν καὶ δὲν εἶδεν ὅτι ἡ σύζυγός του ὠχρίασε καὶ ἔσφιγγε τὴν κόρην της εἰς τὴν ἀγκάλην της, ὡσὰν νὰ ἤθελε νὰ τὴν προφυλάξῃ ἀπὸ κανὲν δυστύχημα, ἢ μᾶλλον διὰ νὰ εὕρῃ καταφύγιον εἰς τὴν παιδικὴν ἀθῳότητα ἐναντίον τοῦ κινδύνου, τὸν ὁποῖον διέτρεχεν ἡ ψυχὴ τοῦ πατρός.

*

Εἰς τὸ δωμάτιόν της, τὰ μάτια της γεμᾶτα ἀπὸ δάκρυα κατηυθύνθησαν πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ καὶ μία σκέψις ἐφώτισε τὴν τεθλιμμένην ψυχήν της.

Παιδί μου, εἶπεν εἰς τὴν κόρην της, παρακάλεσε πολὺ τὸν ἀγαθόν μας Ἰησοῦν, διὰ νὰ φωτίσῃ τὸν πατέρα σου, νὰ εὕρῃ πάλιν ἐκεῖνο ποὺ ἔχασε.

—Τί ἔχασε, μητέρα;

—Θὰ τὸ μάθῃς ἀργότερα, ἀλλὰ προσεύχου καί....μὴ λέγῃς τίποτε εἰς τὸν πατέρα σου.

Τὸ ἀφελὲς βλέμμα τῆς νεάνιδος ὑψώθη πρὸς τὴν εἰκόνα καὶ τὰ χείλη της ἤνοιξαν διὰ νὰ ἀκουσθοῦν οἱ λόγοι αὐτοί:

Γλυκύτατε Ἰησοῦ μου, δὸς νὰ εὕρῃ πάλιν ὁ πατέρας μου ἐκεῖνο, ποὺ ἔχασε.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν, ἤνοιξεν ἡ πόρτα, ὁ σύζυγος εἰσήρχετο, ἵνα εἰδοποιήσῃ τὴν γυναῖκά του ὅτι θὰ ἐξήρχετο.

Ἤκουσε τὴν προσευχὴν τῆς μικρᾶς καὶ διηρωτήθη, καθ' ὃν χρόνον ἐβάδιζε, τί ἤθελε νὰ εἴπῃ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ἡ κόρη του· τί ἔχασα, λοιπόν, ἔλεγεν; Ἀναμφιβόλως ἡ σύζυγός μου κάτι θὰ ἔχασεν· ἀλλὰ πρὸς τί νὰ βάλῃ τὴν κόρην μας νὰ τὸ ζητῇ ἀπὸ τὴν εἰκόνα; Ἐπὶ τέλους, δὲν πειράζει! Εἶνε τόσον ἀγαθὴ σύζυγος καὶ τόσον καλὴ μητέρα.... Ἀδιάφορον, πρέπει νὰ τῆς εἴπω νὰ μὴν ἀνησυχῇ, διότι ἐπὶ τέλους, ἂν ἔχανα κανένα πολύτιμον πρᾶγμα, θὰ τὸ ἤξευρα ἐγὼ πρῶτος.

Ἦσαν αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ Ἰουνίου καὶ ὁ ἀξιωματικὸς ἐσκέφθη ὅτι τὸ βράδυ ἦτο πολὺ κατάλληλον διὰ τὴν ἐξοχὴν καὶ θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ ἐπήγαιναν ἐκεῖ παρὰ νὰ μείνουν κλεισμένοι εἰς τοὺς τέσσαρας τοίχους τοῦ σπιτιοῦ. Μία ἰδέα, εἶπε κτυπῶν τὸ μέτωπόν του· θὰ φωνάξω τὴν γυναῖκά μου καὶ τὴν κόρην μου, διὰ νὰ κάμωμεν ἕνα περίπατον εἰς τὴν ἐξοχήν....ἀλλά....τί ἔχασα λοιπόν;.....

Ἡ σύζυγός του ἐμειδίασεν ἀπὸ εὐχαρίστησιν καὶ ἔρριψεν ἕνα βλέμμα εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ὁ σύζυγός της τῆς ἀνεκοίνωσε τὴν ἰδέαν του. Ἀλλ' ἔμεινεν ἄφωνος καὶ ἤρχισε νὰ κοκκινίζῃ, ὅταν προσέθεσε: «Πές μου λοιπόν, μήπως ἔχασα τίποτε;»

Διατί μοῦ κάμνεις τὴν ἐρώτησιν αὐτήν, ἀπήντησε· «Διότι τὸ ἤκουσα ἀπὸ τὴν κόρην μας,...».

Ἡ συζήτησις ἔμεινεν ἐκεῖ, ἀλλὰ δὲν ἐλησμόνησεν ὁ ἀξιωματικὸς τὴν ἀνησυχίαν τῆς συζύγου του καὶ συχνὰ διηρωτᾶτο:

Τί ἔχασα λοιπόν;

*

Τὸ βράδυ τῆς δωδεκάτης Ἰουνίου ἡ μητέρα εὑρίσκετο εἰς τὸ δωμάτιόν της μὲ τὴν κόρην της καὶ ἡ μικρὰ ἐπανελάμβανε μετὰ θερμότητος τὴν ἀφελῆ προσευχήν της: Ἰησοῦ μου, δὸς νὰ εὕρῃ πάλιν ὁ πατέρας μου ὅ,τι ἔχασε.

Μὰ ἐπὶ τέλους, πές μου λοιπὸν τί ἔχασα, ἐφώναξεν ὁ ἀξιωματικὸς εἰσερχόμενος βιαίως εἰς τὸ δωμάτιον.....Ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας μὲ ἀπασχολεῖ καὶ μὲ βασανίζει ἡ σκέψις αὐτή. Βάζεις καθημερινῶς τὴν κόρην σου νὰ προσεύχεται δι' αὐτό, ἀλλὰ θὰ ἔκαμνες πολὺ καλύτερα νὰ μοῦ τὸ ἔλεγες, διὰ νὰ εἴξευρα ἂν ἀξίζῃ τὸν κόπον, νὰ κουράζῃς αὐτὸ τὸ κορίτσι.

Ἡ σύζυγος ἐσηκώθη βλέπουσα τὸν σύζυγόν της μὲ ἠρεμίαν: Ἀγαπητέ μου, θὰ ἦσο εὐχαριστημένος νὰ μὲ ἐγκαταλείψῃς διὰ παντός;

—Ἄ! Αὐτὸ ὄχι, οὐδέποτε. Καὶ ἂν δι' αὐτὸ προσεύχεσαι καὶ πηγαίνῃς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καλὰ κάμνεις!

—Λοιπόν, ἐὰν δὲν ἐπανεύρῃς ἐκεῖνο ποὺ ἔχασες, θὰ μὲ ἐγκαταλείψῃς.....καὶ μάλιστα ἀνεπιστρεπτί!.....Καὶ ἡ τρέμουσα φωνή της ἐφανέρωσε τὴν συγκίνησίν της καὶ τὰ μάτια της ἐπλημμύρισαν ἀπὸ δάκρυα.

—Ἀλλὰ τί, λοιπόν; τί ἔχασα;

—Τὴν πίστιν.....τὴν πίστιν τῆς μητέρας σου!...καὶ δὲν θέλω νὰ σὲ ἐγκαταλείψω ἐγώ.....ὤ! δὲν τὸ θέλω....πρέπει νὰ τὴν ἐπανεύρῃς!

Καὶ ἡ εὐσεβὴς γυναῖκα ἔκλαιε καὶ χωρὶς νὰ προσθέσῃ ἄλλην λέξιν, ἔβγαινεν ἀπὸ τὸ δωμάτιον.

—Τὴν πίστιν, ἔλεγεν ὁ σύζυγος, τὴν πίστιν τῆς μητρός μου.....τῆς συζύγου μου καὶ τῆς κόρης μου! Καὶ καθ' ὅλην τὴν νύκτα, ἡ ἀγαθὴ σύζυγος, ἡ ὁποία προσηύχετο, τὸν ἤκουσε νὰ βαδίζῃ καὶ ἀνήσυχος νὰ ἐπαναλαμβάνῃ: τὴν πίστιν...,τὴν πίστιν τῆς μητέρας μου!

Τὴν ἑπομένην ἡμέραν τὸ πρωΐ, ἀνοίγει, χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε, τὸ δωμάτιον τῆς συζύγου του. Ἔπειτα ὡσὰν νὰ ἀφυπνίσθη ἀπὸ μίαν αἰφνιδίαν ἰδέαν. «Ἔχετε καμμίαν ἑορτὴν σήμερον;» ἠρώτησε τὴν σύζυγόν του.

Μάλιστα, καὶ ἔχω σκοπὸν νὰ ἐκκλησιασθῶ μαζὺ μὲ τὴν κόρην μας.

Καὶ ἐνῷ παρετήρει μὲ ἀγωνίαν τὸν σύζυγόν της, τὸν ἤκουσε νὰ τῆς λέγῃ. Μάλιστα. Μάλιστα, ἀγαπητή μου, ἔγινε τὸ θαῦμα, εὗρον ὅ,τι εἶχα χάσει!

Καὶ μετ' ὀλίγας ὥρας ὁ θυρωρὸς τοῦ μοναστηρίου μας ἐφώναξεν ἕνα ἀπὸ τοὺς πνευματικούς, διὰ νὰ ἐξομολογήσῃ τὸν παλαιὸν ἀξιωματικόν, ὁ ὁποῖος ἐπανεῦρε τὴν πίστιν του».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΖΩΗΣ,,

Ἀρχιμ. † Διον. Φαρουζουλῆ:		Τιμὴ Δρχ.	Ταχ. Ἔσωτ.
1) Ἡ Χριστιανικὴ οἰκογένεια, ἔκδοσ. Γ'. Διδάσκει μεθοδικώτατα τὰ ἀμοιβαῖα καθήκοντα τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, ἐκ τῆς τηρήσεως τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται ἡ προκοπὴ καὶ εὐημερία τοῦ οἴκου.	ἄδετος	20	11
	πανόδετος	40	14
	δερματίνη	60	15
2) Λόγοι Παρηγορίας, ἔκδοσ. Γ'. Ἀπὸ τὴν ἀκένωτον πηγὴν τῆς παρηγορίας, τὴν Ἁγ. Γραφήν, ἀντλεῖ ὁ συγγραφεὺς καὶ προσφέρει μὲ πολλὴν γλυκύτητα λόγους παρηγορίας δι' ὅλα τὰ θλιβερὰ περιστατικά.	ἄδετοι	8	7
	πανόδετοι	20	8
3) Ὁμιλίαι περὶ Ἠθικῆς καὶ Σωφροσύνης. Ὀκτὼ ὁμιλίαι συνιστώμεναι ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς νέους, ὡς στρεφόμεναι κατὰ τῆς ἀνηθικότητος, τῆς μεγάλης αὐτῆς κοινωνικῆς πληγῆς.	ἄδετοι	5	6
	πανόδετοι	15	7
4) Ἡ Κοινωνία μας. Ἄρθρα κοινωνικοθρησκευτικά, παρουσιάζοντα διαφόρους πληγὰς καὶ προλήψεις καὶ συνηθείας τοῦ κοινωνικοῦ βίου, ἐπὶ τῶν ὁποίων καὶ ζητοῦν νὰ διαφωτίσουν.	ἄδετος	10	7
	πανόδετος	25	8

ΣΤΗΛΗ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Ἡ Κυριακὴ διὰ τοὺς εὐσεβεῖς οἰκογενειάρχας δὲν εἶνε ἁπλῶς ἡμέρα ἀργίας καὶ ἀναπαύσεως. Εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἡμέρα τοῦ Θεοῦ, ἀφιερωμένη εἰς τὴν λατρείαν Του, εὐκαιρία διὰ νὰ ἐνθυμηθοῦν περισσότερον τὸν Πατέρα τὸν ἐπουράνιον καὶ τὰ καθήκοντα πρὸς Αὐτόν. Ἀπὸ τὸν τρόπον δὲ ποὺ θὰ περάσουν οἱ γονεῖς τὴν Κυριακὴν καὶ ἀπὸ τὴν σημασίαν ποὺ θὰ δώσουν εἰς αὐτήν, θὰ διδαχθοῦν καὶ τὰ παιδιὰ ἐξ ἀρχῆς ἢ νὰ σέβωνται τὴν Κυριακήν, ἢ νὰ ἀδιαφοροῦν πρὸς αὐτήν. Δυστυχῶς, ὑπάρχουν γονεῖς ἐντελῶς ξένοι καὶ ἀδιάφοροι πρὸς τὴν χριστιανικὴν ζωὴν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, οἱ ὁποῖοι περιμένουν τὴν Κυριακὴν ὡς ἡμέραν διασκεδάσεων καὶ χορῶν καὶ σπατάλης καὶ μέθης καὶ ἀσωτίας καὶ πάσης ἀσχημίας. Δὲν εἶνε ὑπερβολή, ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἡ μεγαλυτέρα ἀσέβεια ἐκδηλώνεται κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην. Τὸ φοβερώτερον δὲ εἶνε ὅτι οἱ γονεῖς αὐτοὶ ὄχι μόνον βεβηλώνουν μὲ τὰ ἔργα των τὴν ἡμέραν τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ καὶ δίδουν εἰς τὰ παιδιά των παράδειγμα ὀλέθριον. Διότι, ὑπὸ τοὺς δρους αὐτούς, τὰ παιδιὰ βεβαίως θὰ συνειθίσουν νὰ θεωροῦν τὴν Κυριακὴν ὡς ἡμέραν ἀχαλινώτου ἐλευθερίας καὶ ὡς εὐκαιρίαν πρὸς πᾶσαν παρεκτροπήν.

Διὰ τοὺς πατέρας ὅμως ποὺ ἔχουν ἐπίγνωσιν τῶν χριστιανικῶν καθηκόντων, ἡ Κυριακὴ εἶνε ὄχι μόνον σταθμὸς εὐχάριστος εἰς τὴν ἐπίπονον πορείαν καὶ ζάλην τῆς καθημερινῆς βιοπάλης, ὄχι μόνον ἡμέρα λατρείας καὶ εὐχαριστίας πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ εὐκαιρία διὰ νὰ ἴδουν περισσότερον τὴν οἰκογένειάν των καὶ προσέξουν περισσότερον τὰ παιδιά των. Τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, ἕνεκα τῶν φροντίδων καὶ τῶν κόπων τῆς ἐργασίας, δὲν λαμβάνουν καιρὸν νὰ ἴδουν ὅσον πρέπει τὰ παιδιά των καὶ νὰ συνομιλήσουν μαζῆ των. Τὰς ἡμέρας αὐτὰς τὸ περισσότερον βάρος τῆς εὐθύνης πίπτει εἰς τὴν μητέρα, ἡ ὁποία μένει περισσότερον εἰς τὸ σπίτι. Ἡ Κυριακὴ ὅμως εὑρίσκεται ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ εὐθύνην τοῦ πατρός. Δι' αὐτὸν ἡ Κυριακὴ εἶνε παιδαγωγικὴ εὐκαιρία, τὴν ὁποίαν δὲν πρέπει ν' ἀφήσῃ ἀνεκμετάλλευτον. Κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ὄχι μόνον θὰ ἴδῃ περισσότερον τὰ παιδιά του, ἀλλὰ καὶ θὰ προσέξῃ καλύτερον τὰς ἐλλείψεις τοῦ χαρακτῆρός των. Θὰ ἐξετάσῃ ἀκριβέστερον τὴν διαγωγήν των εἰς τὸ σχολεῖον καὶ εἰς τὸ σπίτι. Θὰ ἐξακριβώσῃ μήπως ἔχουν ἀκούσει ἢ ἴδει κάτι τὸ βλαβερόν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τὰ προφυλάξῃ. Θὰ διαλύσῃ ἀφορμὰς παρεξηγήσεων καὶ διχονοίας μεταξὺ τῶν παιδιῶν. Θὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχήν των εἰς ὡρισμένους κινδύνους. Θὰ δώσῃ κατευθύνσεις καὶ θὰ ὑποδείξῃ τὰ πρέποντα καὶ θὰ συμβουλεύσῃ. Ἐν ἀνάγκῃ δέ, καὶ θὰ παρατηρήσῃ καὶ θὰ ἐλέγξῃ. Καλὸν ὅμως εἶνε νὰ μὴ τιμωροῦν οἱ γονεῖς κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτήν. Διότι ὀφείλουν νὰ καθιστοῦν τὴν Κυριακὴν καὶ εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς τὰ τέκνα των τὴν περισσότερον εὐχάριστον ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος. Πρέπει νὰ φροντίσουν, ὥστε ἡ Κυριακὴ νὰ εἶνε ἡμέρα εἰρήνης καὶ γαλήνης διὰ τὸ σπίτι των, ἡμέρα συμφιλιώσεως καὶ ἀγάπης καὶ ὁμονοίας καὶ χαρᾶς, ἡμέρα πανηγυρικὴ καὶ εὐλογημένη. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, πρέπει ν' ἀφήσουν μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἐλεύθερα τὰ παιδιὰ διὰ νὰ παίξουν, ἢ καὶ νὰ ὀργανώσουν πρὸς χάριν των ἐκδρομήν, κατὰ τὴν ὁποίαν πολλὰ τὰ χρήσιμα εἰμποροῦν νὰ εἴπουν μαζῆ των.

Ἐπίσης σύμφωνον πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς Κυριακῆς, ὡς ἡμέρας ἀφιερωμένης ἰδιαιτέρως εἰς τὸν Θεόν, εἶνε νὰ δημιουργήσουν οἱ γονεῖς εἰς τὰ παιδιὰ εὐκαιρίας διὰ πράξεις ἀγαθάς. Στείλατέ τα εἰς μίαν πτωχὴν οἰκογένειαν, διὰ νὰ δώσουν τρόφιμα ἢ χρηματικόν τι βοήθημα. Ἐπισκεφθῆτε μαζῆ των ἓν ὀρφανοτροφεῖον ἢ ἄλλο τι φιλανθρωπικὸν ἵδρυμα, διὰ νὰ κινήσετε τὴν ψυχήν των εἰς αἰσθήματα ἀγάπης καὶ συμπαθείας πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς πάσχοντας. Προτρέψατέ τα νὰ σκεφθοῦν μόνα των ποίαν καλὴν πρᾶξιν εἰμποροῦν νὰ προσφέρουν εἰς τὸν Θεὸν κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτήν. Ἡ Κυριακὴ ἂς εἶνε δι' ὅλην τὴν οἰκογένειαν ἡμέρα ἀγάπης πρὸς ὅλους. Καὶ ἂν δὲν ὑπάρχῃ εὐκολία διὰ τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀγάπης, τοὐλάχιστον διηγηθῆτε εἰς τὰ παιδιὰ μίαν διδακτικὴν ἱστορίαν, ἡ ὁποία νὰ παρουσιάζῃ καὶ νὰ καλλιεργῇ τὸ αἴσθημα τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον.

Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἡ Κυριακὴ ὄχι μόνον περνᾷ εὐχαρίστως, ἀλλὰ καὶ ξεχωρίζει ἀπὸ τὰς ἄλλας ἡμέρας ὡς ἡμέρα τοῦ Θεοῦ, ἡμέρα ἀνεφοδιασμοῦ καὶ ἐνισχύσεως ἠθικῆς διὰ τοὺς γονεῖς καὶ διὰ τὰ παιδιά. Εἶνε δὲ εὔκολον νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι ἀπὸ τὸν τρόπον ποὺ θὰ περάσῃ ἡ οἰκογένεια τὴν Κυριακὴν καὶ ἀπὸ τὰ ἐφόδια ποὺ θὰ δοθοῦν εἰς τὰ παιδιὰ κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτήν, ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος τὸ νὰ περάσουν τὴν νέαν ἑβδομάδα μὲ περισσοτέραν προσοχὴν εἰς τὸν βίον των καὶ νὰ διαφυλαχθοῦν ἀπὸ πολλοὺς κινδύνους.

Ἀρχιμ. † ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΜΑΤΘΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΕΙΣ ΤΗΝ Β' ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

19. «Ἄσπασαι Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν καὶ τὸν Ὀνησιφόρου οἶκον».

Χαιρέτισε τὴν Πρίσκαν καὶ τὸν Ἀκύλαν καὶ τὸν οἶκον τοῦ Ὀνησιφόρου.

«Ἄσπασαι». Ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ φιλῶ, ἀλλὰ καὶ τοῦ χαιρετίζω εἴτε διὰ ζώσης εἴτε δι' ἐπιστολῆς.

«Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν». Πρίσκα ὄνομα θηλυκὸν ἐκ τοῦ Πρίσκος. Ὑποκοριστικὸν τούτου Πρίσκιλλα. Πρόκειται περὶ τοῦ εὐσεβοῦς ζεύγους, τὸ ὁποῖον συνεδέετο στενώτατα μετὰ τοῦ Παύλου καὶ περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος ἐν Πράξ. ιη' 2, 18· Ρωμ. ις' 3· Α' Κορινθ. ις' 19. Προτάσσει τοῦ ἀνδρὸς τὴν γυναῖκα «ἅτε σπουδαιοτέραν οὖσαν καὶ πιστοτέραν ἢ καὶ ἀδιαφόρως τοῦτο ποιεῖ» (Χρυσ.).

«καὶ τὸν Ὀνησιφόρου οἶκον». Πρβλ. α' 16—18. Πάντως ὁ Ὀνησιφόρος, καὶ ἐὰν δὲν εἶχεν ἀποθάνει, δὲν εὑρίσκετο ἐν Ἐφέσῳ, δι' αὐτὸ δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος δὲν πέμπει ἀσπασμοὺς εἰς αὐτόν, ἀλλ' εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Λόγῳ τῶν ἑορτῶν ἐξεδώκαμεν ὁμοῦ τὰ φύλλα δύο ἑβδομάδων, ὅπως ἔχουν οἱ κ. κ. Συνδρομηταί μας πλουσιωτέραν τὴν ἐκ τῆς μελέτης πνευματικὴν τροφὴν κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς.

20. «Ἔραστος ἔμεινεν ἐν Κορίνθῳ, Τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθενοῦντα».

Ὁ Ἔραστος ἔμεινεν εἰς τὴν Κόρινθον, τὸν Τρόφιμον δὲ ἀφῆκα εἰς Μίλητον ἀσθενοῦντα.

«Ἔραστος». Εἶνε πιθανῶς ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ἐν Ρωμ. ιϛ' 23, ἴσως δὲ καὶ πρὸς τὸν ἐν Πράξ. ιθ'22.

«ἔμεινεν ἐν Κορίνθῳ», «διακονίαν τινὰ πληρῶν» (Ζυγ.).

«Τρόφιμον». Εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ἐν Πράξ. κ' 4 καὶ κα' 29.

«ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ». Εἶχε διέλθει ἐκ τῆς πόλεως ταύτης τῆς ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ Ἰωνίας, ὅταν πρὸ τῆς συλλήψεως αὐτοῦ ἀνέβαινεν εἰς Ἱεροσόλυμα κατὰ τὸ τέλος τῆς τρίτης ἀποστολικῆς πορείας του. Ἐντεῦθεν συνάγεται, ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἀποφυλάκισιν αὐτοῦ διῆλθεν ἐκ νέου ὁ θεῖος ἀπόστολος ἐκ τῆς Μιλήτου, πρὶν ἢ φυλακισθῇ τὸ δεύτερον.

«ἀσθενοῦντα». «Διατί γὰρ μὴ ἰάσω αὐτόν, ἀλλ' ἀπέλιπες; Οὐ πάντα ἴσχυον οἱ ἀπόστολοι, ἵνα μή τις εἰς αὐτοὺς λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει. Πολλὰ γὰρ συνεχώρει ὁ Θεός, ὥστε δείκνυσθαι τὸ ἀσθενὲς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως» (Χρυσ.). «Ἵνα μὴ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὺς θεοποιήσωσι» (Θεοφ.).

Μνημονεύει τούτων ἐνταῦθα οἱονεὶ δικαιολογῶν τὸ διατί δὲν πέμπει καὶ ἐκ μέρους αὐτῶν ἀσπασμούς.

21. «Σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. Ἀσπάζεταί σε Εὔβουλος καὶ Πούδης, καὶ Λίνος καὶ Κλαυδία καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες».

Φρόντισε νὰ ἔλθῃς πρὸ τοῦ χειμῶνος. Σὲ χαιρετᾷ ὁ Εὔβουλος καὶ ὁ Πούδης καὶ ὁ Λίνος καὶ ἡ Κλαυδία καὶ ὅλοι οἱ ἀδελφοί.

«πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν». Τὸν προσκαλεῖ νὰ ἔλθῃ γρήγορα, πρὶν ἢ ἐνσκήψῃ ὁ χειμών, διότι τὸ ταξείδιον καθίστατο κατὰ τὸν χειμῶνα ἐξόχως δύσκολον καὶ ἐπικίνδυνον, ἔπειτα δὲ ἑπόμενον ἦτο ἐμποδιζόμενος λόγῳ τῆς ἀστασίας τοῦ καιροῦ νὰ βραδύνῃ καὶ νὰ μὴ προφθάσῃ τὸν ἀπόστολον ζῶντα. «Οὐ λέγει, πρὶν ἐμὲ τελευτῆσαι, ἵνα μὴ λυπήσῃ, ἀλλά, πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν» (Χρυσ.).

«Εὔβουλος.....». Πρόκειται οὐχὶ περὶ ἀκολούθων τοῦ Παύλου, ἀλλὰ περὶ μελῶν τῆς ἐν Ρώμῃ ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα ἴσως δὲν παρέμενον μονίμως ἐν Ρώμῃ, διότι ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται, πῶς ὁ ἀπόστολος προσήχθη εἰς τὸ κριτήριον, χωρὶς οὐδεὶς νὰ συμπαρίσταται μετ' αὐτοῦ. Περὶ τοῦ Εὐβούλου οὐδὲν γνωρίζομεν. Ὁ Λίνος πιθανῶς νὰ εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν μετέπειτα ἀναφερόμενον ἐπίσκοπον Ρώμης(Εἰρηναίου ΙΙΙ 3). Ὁ Πούδης δὲ καὶ ἡ Κλαυδία κατὰ μεταγενεστέραν παρόδοσιν ἦσαν ἀνδρόγυνον κατέχον διακεκριμένην ἐν Ρώμῃ, θέσιν καθ' ὅσον ὁ Πούδης ἦτο συγκλητικός.

«Κλαυδία». «Ὁρᾷς πῶς καὶ γυναῖκες ἦσαν διάπυροι περὶ τὴν πίστιν καὶ θερμαί; Οἷον ἡ Πρίσκιλλα, οἷον αὐτὴ ἡ Κλαυδία» (Χρυσ.).

«καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες». Οἱ ἐν Ρώμῃ χριστιανοὶ ὅλοι.

22. «Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. Ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. Ἀμήν».

Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἴθε νὰ εἶνε μετὰ τοῦ πνεύματός σου. Ἡ χάρις εἴθε νὰ εἶνε μαζύ σας. Γένοιτο.

Ὁ στίχος οὗτος ἀποτελεῖ ἴσως χειρόγραφον εὐλογίαν, ὡς καὶ ἐν Β' Θεσ. γ' 17(«ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου»). Ἴσως δὲ καὶ ὁλόκληρος ἡ ἀπὸ τοῦ στίχου 9—22 παράγραφος νὰ ἐγράφη ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ Παύλου.

«μετὰ τοῦ πνεύματός σου». Πνεῦμα ὀνομάζει ἐνταῦθα τὴν ψυχήν, ὡς ζῶσαν ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις καὶ κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐντεῦθεν καὶ οἱ Ἕλληνες Πατέρες ἑρμηνεύουσι: «Μὴ ἄλγει, φησίν, ὅτι ἀφίσταμαι· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. Καὶ οὐκ εἶπε μετὰ σοῦ, ἀλλὰ μετὰ τοῦ πνεύματός σου. Διπλῆ ἡ βοήθεια τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος καὶ τοῦ Θεοῦ βοηθοῦντος αὐτῇ» (Χρυσ.) «Ὡς εἰ ἔλεγε· Μετὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὗ νῦν ἔχεις, ἔστω καὶ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ σοῦ» (Οἰκ.).

«ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν». Ἡ προηγουμένη εὐλογία ἀπηυθύνετο προσωπικῶς πρὸς τὸν Τιμόθεον. Αὕτη ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς ἐν Ἐφέσῳ χριστιανούς. Ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ ***«μεθ' ἡμῶν».*** Ὁπότε θὰ ἑρμηνεύσωμεν: Ἡ χάρις νὰ εἶνε μαζύ μας. «Καὶ ἑαυτῷ λοιπὸν ἐπεύχεται. Τουτέστιν· ὥστε ἀεὶ εὐαρέστους εἶναι αὐτῷ, ὥστε χάριν ἔχειν μετὰ τοῦ χαρίσματος» (Χρυσ.).

ΤΕΛΟΣ

Ἐπὶ τῇ Ἀναστάσει

"Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ Η ΖΩΗ,,

Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν χαριεστέραν καὶ χαρμοσυνοτέραν τοῦ ἔτους περίοδον. Ἐφθάσαμεν—δόξα τῷ ἀναστάντι Χριστῷ—εἰς τὴν περίοδον τῆς Ἀναστάσεως, τῆς Λαμπρᾶς ἑορτῆς καὶ πανηγύρεως. Μυριάκις, ἀπὸ τὸ στόμα δὲ Χριστιανῶν πάσης ἡλικίας, ψάλλεται καὶ πάλιν—καὶ θὰ ψάλλεται εἰς τοὺς αἰῶνας—ὁ ὡραῖος ὕμνος, ποὺ ἀρχίζει μὲ τὴν ὁμολογίαν: «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν», καὶ τελειώνει μὲ τὰς λέξεις: «ζωὴν χαρισάμενος». Ἀνάστασις καὶ ζωή. Ἰδοὺ τὸ κατ' ἐξοχὴν γεγονὸς τῆς ἡμέρας. Διότι ἀνάστασις καὶ ζωὴ εἶναι ὁ Χριστός. Καὶ ὡς κληρονομίαν ὑψίστην καὶ ὡς σημαίαν αἰωνίαν ἐκληροδότησεν εἰς τοὺς πιστούς Του τὴν σπουδαιοτάτην διακήρυξίν Του: **«Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή».**

***

Τὴν σαφεστάτην ταύτην ἀποκάλυψιν περὶ Ἑαυτοῦ, ὡς πηγῆς τῆς ζωῆς καὶ αὐτουργοῦ τῆς ἀναστάσεως, ἔκαμεν ὁ Κύριος, ὅταν ἡ Μάρθα Τὸν προϋπήντησεν ἔξω τῆς Βηθανίας καὶ ἔλαβε τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι «ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός» της Λάζαρος, ὁ ἀπὸ τεσσάρων ἤδη ἡμερῶν νεκρὸς καὶ ἐνταφιασμένος. Τότε ὁ Κύριος ὡμίλησε περὶ ἀναστάσεως καὶ ζωῆς κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε νὰ ἀσφαλίζῃ τοὺς πιστούς Του ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ θανάτου καὶ νὰ ἑλκύῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ἀληθινὴν ζωήν. Καὶ ἔκτοτε οἱ πιστοί Του γνωρίζομεν ὅ,τι εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὸ μέγιστον